

Inhoudsopgave

1. Visie, doelen en uitgangspunten
2. De veiligheidsthermometer
3. Het voorkomen van pesten
4. Ingrijpen bij plagen
5. Ingrijpen bij pesten
6. Digitaal pesten
7. Time out en verwijzing
8. Coördinatoren sociale veiligheid
9. Ouders betrekken bij sociale veiligheid
10. Prioriteiten

Bijlagen

1. Visie, doelen en uitgangspunten

De Vreedzame School als preventiekader

Uitgangspunt voor het beleid inzake sociale veiligheid op onze school is het programma van De Vreedzame School.

De Vreedzame School is een programma voor sociale competentie en democratisch burgerschap. Het programma helpt onze school een gemeenschap te vormen waarin we leerlingen actief aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor elkaar, hun omgeving, voor de schoolgemeenschap en de samenleving.

Met De Vreedzame School besteden we aandacht aan basale sociaal-emotionele en burgerschapscompetenties die wenselijk zijn in een democratische samenleving, zoals je verplaatsen in een ander, op een democratische manier met elkaar beslissingen nemen, openstaan voor verschillen tussen mensen, constructief conflicten oplossen, omgangsvaardigheden en verantwoordelijkheid nemen voor de gemeenschap.

Wij willen leerlingen op onze school zich niet alleen optimaal laten ontwikkelen in de leervakken, zoals taal en rekenen, maar wij willen ook een bijdrage leveren aan de sociale en maatschappelijke vorming van leerlingen. Dat het ook goede mensen worden die op hun beurt een bijdrage aan de samenleving zullen leveren. Met elke generatie vormen we immers opnieuw onze samenleving.

Onze school dient ook een school te zijn waar álle leerlingen zichzelf kunnen zijn en zich veilig en prettig voelen. Alleen dan kunnen ze leren. We doen veel om sociale veiligheid te bevorderen en om ongewenst gedrag zoals pesten te voorkomen. Hieronder werken we deze preventieve maatregelen nader uit.

Pesten

Wij spreken van pesten als er sprake is van:

- een negatieve intentie, bedoeld om een andere leerling leed te berokkenen;
- herhaaldelijke en langdurige blootstelling aan negatief gedrag/agressie van één of meer leerlingen;
- machtsverschil tussen dader en slachtoffer.

We maken onderscheid tussen pesten en *plagen*. Bij plagen is het negatieve gedrag niet structureel tegen dezelfde leerling gericht en is de machtsongelijkheid veelal niet zo duidelijk aanwezig als bij pesten. De insteek bij plagen is bovendien eerder elkaar aan het lachen maken, dan dat er sprake is van een expliciet negatieve intentie en buitensluiten. We leren leerlingen ook het onderscheid tussen pesten en een *conflict*. Een conflict is een verschil van mening of van belang (A wil dit en B wil dat). Soms ontstaat een conflict in een *ruzie*, als er sprake is van (fysiek of psychisch) geweld. Plagen kan vaak leiden tot een conflict: A wil dat B ophoudt en B vindt het leuk om er nog even mee door te gaan.

Pesten is van een andere orde. De machtsongelijkheid en de structurele gerichtheid op één persoon maakt het onvergelijkbaar met plagen. Pesten is weloverwogen en proactief, gebeurt niet per ongeluk of spontaan, en ook niet als gevolg van uitlokking.

Pesten behoort tot het repertoire van kinderen en het wordt gevoed in een cultuur die gekenmerkt wordt door competitie en individualisme. Wij bieden op onze school een sterk tegenwicht: de klas en school moet een positieve sociale gemeenschap te zijn, waarin een expliciete sociale en morele norm aanwezig is die ervoor zorgt dat we oog hebben voor elkaar, dat we rekening houden met elkaar, dat we allemaal verantwoordelijkheid dragen voor de gemeenschap, en dat je het recht hebt om jezelf te zijn, maar dat je dan ook de plicht hebt om ervoor te zorgen dat ieder ander dat recht heeft. Wij willen een school zijn waarin zorg voor elkaar centraal staat. Een school met een klimaat waarin sprake is van verbinding, eerder dan concurrentie of competitie. Eén met een 'inclusief' groepsklimaat, waarin niemand wordt buitengesloten. Op die manier voorkomen we in veel gevallen ongewenst gedrag als pesten. Als er toch gepest wordt grijpen we snel in.

Aanpak van pesten en sociale onveiligheid

Als er zich dus toch pestincidenten voordoen, gaan we altijd eerst na of het programma van De Vreedzame School (nog) goed wordt uitgevoerd in de betreffende groep. Als dit niet het geval is, wordt hier eerst aandacht aan besteed. Vervolgens is er soms meer nodig. We hanteren daarbij een glijdende schaal: van vroegtijdig ingrijpen bij plagen tot uiteindelijk (als alle andere middelen zijn uitgeput) schorsen of verwijderen van leerlingen. In de navolgende paragrafen worden de onderscheiden stappen toegelicht.

2. De veiligheidsthermometer

We gaan structureel na of de doelen van De Vreedzame School wel gehaald worden, met behulp van de Vragenlijst Groepsklimaat*, die we jaarlijks afnemen. Daarnaast nemen we ook jaarlijks de Veiligheidsthermometer af. Dit is een instrument dat inzicht geeft in de *beleving* van de sociale veiligheid van de leerlingen, in de *feitelijke aantasting* van de sociale veiligheid en het *welbevinden* van de leerlingen.

Het instrument bestaat uit twee versies: één voor de leerlingen van de groepen 2, 3 en 4, en één voor de leerlingen van de groepen 5, 6, 7 en 8.

Analyse van de resultaten vindt plaats op drie niveaus:

- * Op **individueel niveau** zal de groepsleerkracht de resultaten van zijn of haar leerlingen bekijken (de individueel ingevulde vragenlijst) en nagaan of er op individueel niveau direct actie nodig is. Bij opvallende zaken ligt het voor de hand om eerst een individueel gesprekje te voeren met de leerlingen die het betreft. Met name als leerlingen voor een score bij bepaalde vragen 'altijd' of 'onveilig' hebben gekozen (de meest negatieve score) is er reden voor zorg en nader onderzoek. Soms worden de antwoorden van leerlingen beïnvloed door recente, negatieve gebeurtenissen en moet er niet zo zwaar getild worden aan de uitslag. Maar soms is er sprake van langdurige problematiek en is er een aanpak nodig.
- * Op **groepsniveau** worden de resultaten geanalyseerd en besproken. Eerst vindt een analyse plaats van de mogelijke oorzaken van een negatieve uitslag. Herkent de groepsleerkracht de score? Komt de score overeen met de eigen indruk? Welke leerlingen zijn opvallend? Passend bij het gedachtegoed van Vreedzame School is een bespreking met de groep zelf. De groepsleerkracht vat de resultaten samen en bespreekt deze met de groep.
- * Op **schoolniveau** zullen (in de stuurgroep Vreedzame School, waarin ook de directie zitting heeft) de resultaten van alle groepen worden besproken. Hierbij gaat de aandacht uit naar een vergelijking van de verschillende groepen met elkaar én naar een vergelijking met voorgaande jaren. Is er sprake van een negatieve of een positieve ontwikkeling? Zo ja, hoe komt dat? Hierbij worden tevens de acties geëvalueerd die vorig jaar zijn ondernomen om de veiligheid te vergroten.

Om de sociale veiligheid in kaart te brengen, hebben we binnen De Vreedzame School jaarlijks een bespreking met de leerlingenraad, die kijkt hoe veilig de school is en wat er moet gebeuren om de school nog veiliger te maken.

- * *De vragenlijst Groepsklimaat en de Veiligheidsthermometer zijn onderdelen van het Kwaliteitszorginstrument van de Vreedzame School.*

3. Het voorkomen van pesten

Zoals we hiervoor al aangaven leggen we met het programma van De Vreedzame School fundament voor een sterk tegenwicht tegen pestgedrag. We noemen een paar belangrijke elementen van het programma, naast de wekelijkse lessen die leerlingen in alle groepen ondergaan.

Uitdragen van een positieve sociale en morele norm

Gedrag wordt voor een groot deel bepaald door de sociale norm in de omgeving. Leerlingen zijn gevoelig voor de vraag: 'wat wordt er hier van mij verwacht?' Om positief gedrag van leerlingen te stimuleren willen we expliciet een positieve sociale en morele norm uitdragen. Dit doen we onder andere door:

- een 'opstekerbord' in de hal waarop leerlingen gecompimenteerd worden voor iets wat ze hebben gedaan;
- de omgangsafspraken en het logo van De Vreedzame School hangen zichtbaar in de school;
- directe correctie van gedrag van kinderen dat haaks staat op de norm;
- aanwezigheid van de directeur bij de ingang van de school om de leerlingen 's morgens te begroeten, hen aan te spreken op rennen, een opsteker te geven, belangstellend te informeren, enzovoort.

De klas en school: een gemeenschap

We willen alle leerlingen het gevoel geven dat ze onderdeel zijn van de leefgemeenschap die de school en de klas vormen, dat hun aanwezigheid 'verschil maakt' en dat de klas of de school minder leuk zijn als hij of zij er niet

bij is. Dit doen we onder andere door leerlingen veel te laten samenwerken met verschillende leerlingen (met behulp van coöperatieve werkvormen), door samen omgangsafspraken te maken, samen te bedenken welke taken er in de klas zijn en die met elkaar verdelen, of als klas presentaties voor andere klassen te verzorgen. In het begin van het schooljaar besteden we veel aandacht aan de vorming van een positieve groep in alle klassen (met de lessen van blok 1 van De Vreedzame School).

Het voorgaande heeft evenzeer betrekking op de school. Het maakt veel uit of leerlingen zich verbonden voelen met de school als geheel en als zij de school als een gemeenschap ervaren. Die gemeenschap bestaat dan – als het goed is – uit alle andere leerlingen, alle leerkrachten en alle ouders. Op onze school vinden we het daarom belangrijk dat alle leerlingen, alle leerkrachten kennen.

Investeren in de relatie met de leerlingen

We vinden het heel belangrijk dat alle leerlingen een goede relatie hebben met hun eigen leerkracht. Dat is een belangrijke voorwaarde voor een gevoel van veiligheid. We vragen van onze leerkrachten dat ze investeren in het leren kennen van de eigen leerlingen en in de onderlinge relatie. Ieder kind moet voelen dat het ertoe doet, dat de leerkracht het fijn vindt dat hij of zij er vandaag weer is. Alle leerkrachten zorgen ervoor dat ze aan het begin van het jaar tussen de bedrijven door met iedere leerling een gesprekje voeren over persoonlijke zaken als: dingen waar ze tegenop zien, die ze leuk vinden of spannend, hoe het thuis gaat en wat ze graag doen na schooltijd.

Leerlingen worden medeverantwoordelijk

Als de klas een gemeenschap is, dan voelen leerlingen zich betrokken bij en medeverantwoordelijk voor wat er gebeurt in de klas. Bij ons op school krijgen leerlingen een stem, en leren zij die stem op een verantwoorde wijze te gebruiken. We geven leerlingen niet zozeer een stem om op te komen voor hun eigen belang, maar we willen dat ze zich medeverantwoordelijk gaan voelen voor het algemeen belang. We willen dat zij hun steentje bijdragen aan het algemeen belang, aan de gemeenschap. En daar zullen ze zich eerder verantwoordelijk voor voelen als ze ook echt mogen meedenken en als ze serieus worden genomen.

Zo werken we met leerling mediators en met groepsvergaderingen waarin leerlingen mee mogen beslissen over zaken die hun aangaan. We laten oudere leerlingen jongere leerlingen helpen bij allerlei activiteiten. En – specifiek gericht op ongewenst gedrag als pesten – leren we de leerlingen dat ze op kunnen en moeten komen voor gepeste medeleerlingen, dat ze ‘verdedigers’ kunnen zijn.

Opstokers

We streven dus naar een positief sociaal klimaat, waarin ieder kind zich veilig voelt, waarin respect is voor elkaar en waarin iedereen gemakkelijk samenwerkt met iedereen. Een op het eerste gezicht eenvoudig, maar zeer belangrijk middel om hier toe te komen is het geven van ‘opstokers’, of complimenten.

Kinderen (niet alleen kinderen, dat geldt helaas ook voor ons volwassenen) hebben de neiging om de negatieve gedragingen te benoemen, en het positieve als vanzelfsprekend te beschouwen. In De Vreedzame School leren we iedereen heel bewust positief gedrag te benoemen in de vorm van een ‘opsteker’.

Als iedereen in de groep in staat is om elkaar complimenten te geven, en zo hun waardering voor elkaar uit te spreken, ontstaat er langzamerhand een steeds positievere sfeer in de groep. En daarmee een cultuur waarin het normaal is om de nadruk te leggen op wat goed gaat. Een klimaat waarin kinderen zich gehoord en gezien voelen, zich gewaardeerd weten, het gevoel hebben dat het ertoe doet dat ze er zijn.

Een grondwet: basisregels in de school

Pesten lijkt vaker voor te komen in een weinig gestructureerde omgeving en in een omgeving waar leerlingen onvoldoende voelen wat de sociale norm is. Duidelijke regels in de klas en in de school zijn dus van belang. Bij ons op school hebben we een **grondwet**: een set **basisregels** die vervolgens uitgewerkt kunnen worden in concrete verwachtingen ten aanzien van het gedrag.

Die regels komen voort uit onze pedagogische doelstellingen (de belangrijkste waarden) van de school. De Vreedzame School biedt hiervoor een expliciet pedagogisch kader. Zoals eerder vermeld, is het streven met het programma van De Vreedzame School dat leerlingen:

- op een democratische manier gezamenlijk besluiten kunnen nemen;
- conflicten constructief kunnen oplossen;
- zich zorgzaam en verantwoordelijk opstellen ten aanzien van de gemeenschap;
- openstaan voor verschillen tussen mensen.

Deze doelen zijn terug te vinden in de thema's van de lesblokken, in positieve bewoordingen gevat:

- 1 We horen bij elkaar;
- 2 We lossen conflicten zelf op;
- 3 We hebben oor voor elkaar;
- 4 We hebben hart voor elkaar;
- 5 We dragen allemaal een steentje bij;
- 6 We zijn allemaal anders.

Onze grondwet luidt:

- Wij zorgen ervoor dat het rustig is in de school;
- Wij zorgen ervoor dat het voor iedereen veilig is;
- Wij houden de school netjes en zorgen goed voor de materialen;
- Wij zijn aardig voor elkaar. Wij respecteren iedereen.

Van grondwet naar groepsregels en omgangsafspraken

We introduceren in de eerste week van het nieuwe schooljaar de grondwet aan de leerlingen. In de derde week van het schooljaar bespreken we de grondwet met de ouders tijdens de informatieavonden van de verschillende groepen. Zo wordt meteen aan het begin van het schooljaar de trend gezet: 'Zo doen we het hier op de Vlindertuin!'

De regels vormen een kader voor gewenst gedrag. Deze regels zijn vervolgens zichtbaar in de algemene ruimtes en in iedere groep. Ze staan ook op onze website en in de schoolgids.

Deze **basisregels** vormen een soort 'kapstok' waaraan de **groepsregels** worden 'opgehangen'. In de lessen van De Vreedzame School (in blok 1) wordt samen met de leerlingen gesproken over de grondwet, de eigen groepsregels en de omgangsafspraken die elke klas met elkaar wil maken om ervoor te zorgen dat het voor iedereen in de klas prettig en veilig is. De regels worden door volwassenen opgesteld, de leerlingen maken samen (omgang)afspraken. Aan het begin van het jaar, tijdens blok 1, maakt iedere leerkracht in zijn of haar groep bekend welke **groepsregels** er gelden in de klas. Daarbij wordt de link gelegd met de grondwet op schoolniveau, zodat leerlingen begrijpen dat de groepsregels afgeleid zijn van de grondwet. 'De grondwet geldt voor de hele school en dit zijn de regels van de groep!' Om die reden zijn de grondwetregels in iedere groep aanwezig. Vervolgens wordt in elke groep samen met de leerlingen **omgangsafspraken** gemaakt en op een afsprakenposter vastgelegd: 'Zo willen we het in onze groep'.

Aanleren en handhaven van gedragsregels

Met het opstellen van gedragsregels zijn we er nog niet. Gedrag dat bij een bepaalde regel hoort, moet vrijwel altijd worden **aangeleerd**. Dus, zeker bij jonge leerlingen, oefenen we de gedragsregels met de hele klas. Maar het opstellen van regels en het aanleren van het bijbehorende gedrag is op zich ook nog niet voldoende. Het **handhaven** van regels vraagt ook iets aan **gedrag van de leerkracht** (of andere volwassenen in de school). Bijvoorbeeld:

- modelgedrag vertonen;
- leerlingen herinneren aan de regel;
- leerlingen bevragen als ze zich toch niet aan de regel houden en een opsteker geven als ze het vervolgens wel doen;
- met de leerlingen meelopen, of boven of beneden staan kijken op de trap;
- leerlingen aanspreken die zich niet aan de regel houden.

Om het naleven van gedragsregels te bevorderen, is het tevens van belang dat:

- alle leerkrachten in de klassen (indien nodig) regelmatig terugkomen op een of meer regels waar de leerlingen moeite mee hebben door de gedragsinstructie in de klas te herhalen;
- alle volwassenen in de school helpen bij het toezicht houden op het naleven van de regel; het team maakt afspraken over wie op welke plek toezicht houdt.

Bij het overtreden van de regels: zinvol straffen

Er zullen altijd situaties zijn waarbij leerlingen de regels overtreden en zich niet houden aan afspraken. Bij ernstige overschrijdingen van de grenzen zijn maatregelen of straffen nodig. Uiteraard straffen we bij ons op

school af en toe leerlingen. We zijn ons er echter ook van bewust dat straffen niet altijd leidt tot de gewenste gedragsverandering, eerder tot meegaandheid: het volgen van de regels uit angst voor maatregelen. Het bezwaar hiervan is dat de leerling niet zelf nadenkt, niet reflecteert op zijn of haar eigen gedrag en op alternatieven voor dat gedrag. Er zijn enkele voorwaarden voor een 'zinvolle' straf, een straf die wel kan leiden tot verandering van gedrag. Wil een straf zinvol zijn, dan moet rekening worden gehouden met de behoefte van de leerling aan relatie, autonomie en competentie:

- **Relatie:** we spreken de leerling individueel aan, op zo'n manier dat de relatie niet verbroken is. We laten zien dat het om het gedrag gaat en niet om de persoon. We helpen hem of haar de fout te herstellen. ('Wout, ik vind je een leuke jongen hoor, maar wat je nu hebt gedaan, kan echt niet!')
- **Autonomie:** We zorgen ervoor dat de leerling mede-eigenaar wordt van het probleem, van het vinden van een oplossing, het maken van een plan en het uitvoeren van dat plan. ('Wat heb je bedacht om dit te gaan oplossen?')
- **Competentie:** We gaan ervan uit dat de leerling zelf met een goede oplossing komt en die ook uitvoert. En we laten onze waardering blijken als dat lukt. ('Ik weet zeker dat je daartoe in staat bent. Zo ken ik je. Fijn dat je dat zo hebt gedaan!')

Een ander belangrijk aspect van een 'zinvolle' straf is **eigenaarschap**. Straffen kunnen tot gedragsverandering leiden als de dader de straf als zinvol ervaart. Dat gebeurt vaak pas als de leerling mede-eigenaar wordt van het probleem en vervolgens zelf wil nadenken over de oplossing ervan. We steken dus eerst tijd en energie in het bewust maken van de leerling dat het vooral zijn of haar probleem is. Daarna kan de leerling gevraagd worden of hij of zij er iets aan wil doen en indien dat het geval is, luidt de vraag: 'En hoe denk je het op te lossen?' De 'straf' zal dan in het licht komen te staan van 'herstellen': soms daadwerkelijk de (fysieke) schade herstellen, soms het vertrouwen weer winnen, enzovoort.

Toezicht bij ons op school

Het houden van toezicht is van groot belang wanneer we willen werken aan de veiligheid binnen de school. Leerlingen hebben (naast gelegenheid om te oefenen met zelfstandigheid, en naast ondersteuning daarbij van volwassenen) ook altijd toezicht nodig. Leerlingen houden zich niet vanzelfsprekend aan regels en zijn geneigd grenzen te verkennen. Ze hebben het nodig dat die grenzen worden aangegeven door volwassenen. Bovendien kan in een situatie waarin onvoldoende toezicht en dus onvoldoende 'leiding' is, onveiligheid in een groep leerlingen sluipen.

De risicovolle periodes op een schooldag zijn de overgangen van bijvoorbeeld de klas naar het gymlokaal of naar het schoolplein, de pauzes op het plein, het overblijven en de tijdstippen vlak voor of vlak na het begin van de school. Wij hebben met ons team duidelijke afspraken gemaakt rondom het toezicht op verschillende plekken/gebeurtenissen:

- schoolplein (bij in- en uitgaan van de school);
- schoolplein (pauzes);
- de trappen in school (bij binnenkomst, in pauzes en naar huis gaan);
- naar de gymzaal lopen/fietsen;
- bij feesten en voorstellingen in de aula;
- de toiletten;
- de fietsenstalling;
- de gangen bij het in- en uitgaan van de klassen.

Behalve de afspraken die we als team hebben gemaakt over ons eigen gedrag bij het toezicht, hebben we samen met de leerlingen geformuleerd welk gedrag van de leerlingen in welke situaties wordt verwacht.

Bij het in- en uitgaan van de school.

Op onze Vreedzame School vinden we het belangrijk dat de leerlingen, de ouders en andere bezoekers zich welkom voelen in onze school. We willen aan de leerlingen laten merken dat elk kind er toe doet. Het is belangrijk dat jij er bent! Het in- en uitgaan van de school is een uitgelezen kans om op een ontspannen manier contact te maken met leerlingen én ouders uit verschillende groepen. Alle professionals in de school zijn hier zowel in de ochtend als in de middag bij betrokken. We hebben hierover de volgende specifieke afspraken gemaakt:

- De entree van de school ziet er uitnodigend en verzorgd uit;
- Er zijn afspraken over de tijd waarop de deur open- en dichtgaat;
- De directeur staat in de hal en verwelkomt iedereen;
- De ouders worden aangekeken en gedag gezegd;
- Ook de leerkrachten begroeten elke ochtend ieder kind bij de deur;
- Alle professionals hebben een vaste plek bij het in- en uitgaan van de school. Zij houden daarbij ook goed zicht op de trappen en gangen;
- De leerkrachten voelen zich verantwoordelijk voor alle leerlingen en stralen dit ook uit;
- Er wordt op een vriendelijke doch duidelijke manier omgegaan met leerlingen die te laat komen;
- Na 12.00 en 15.15 uur lopen er elke dag leerkrachten van de onderbouw mee 'naar buiten' en gebruiken deze gelegenheid om contact te maken met ouders.

Bij gymnastiek

- We lopen en fietsen op een afgesproken manier naar de gymzaal en terug naar de school;
- We gedragen ons in de kleedkamers volgens duidelijk afgesproken regels;
- We helpen bij het klaarzetten en opruimen van de materialen;
- We geven bij binnenkomst de gymleerkracht een hand;
- Conflict lossen we met elkaar op.

Op de gang

- We gaan via afgesproken routes naar onze klas;
- We lopen rustig en zijn stil op de gang.

Tijdens een voorstelling

- We hebben duidelijke regels voor ons gedrag bij een voorstelling en leven die na.

4. Ingrijpen bij plagen

We zijn attent op **plaagsituaties** in en rond de school. Plagen speelt zich soms af op de grens van het aanvaardbare, en kan gemakkelijk overgaan in ruzie, of zelfs pesten. We besteden er in de lessen van blok 1 aandacht aan. Als plagen serieus wordt, ondersteunen we de geplaagde leerling om het plagen te laten stoppen en spreken de plager aan op zijn of haar gedrag. Soms schakelen we een maatje in: een medeleerling die de geplaagde leerling helpt er een einde aan te maken. Ook kunnen we de mediators vragen te helpen.

5. Ingrijpen bij pesten

Hoeveel we ook doen aan preventie, pesten kan altijd nog voorkomen. Als er toch pestincidenten zijn, dan is het uiteraard zaak om eerst na te gaan of aan de preventieve kant nog wel voldoende wordt gedaan, zoals in het voorgaande is beschreven (en of het programma van De Vreedzame School (nog) wel goed wordt uitgevoerd). Maar soms is er meer nodig.

Wanneer er sprake is van pestsignalen, doorlopen alle leerkrachten van onze school de volgende stappen:

Dader en slachtoffer vertellen aan elkaar. De groepsleerkracht is gespreksleider.

- Wat is er gebeurd, gezegd, gedaan;
- Hoe was het bedoeld;
- Hoe is het ervaren;
- Hoe willen we met elkaar omgaan;
- Wat hebben we daarvoor nodig: Hoe kan de klas en leerkracht helpen?

Groepsgesprek.

- Het incident wordt toegelicht door de leerkracht;
- Wie had welke rol in het incident;
- Welke rol wil je nemen? Wat doe je dan?;
- Oplossingen verzamelen;
- Oplossingen kiezen.

Ouders van de hele groep inlichten.

- Pesten gaat niet alleen alle leerlingen van een groep aan maar ook alle ouders.

Informer team / anti-pestcoördinator / intern begeleider / directie.**Dagelijks / wekelijks met de groep evalueren:**

- Goed: complimenten van leerlingen aan elkaar;
- Slecht: nieuwe oplossingen bedenken.

Voortgang bespreken met team / anti-pestcoördinator / intern begeleider / directie.*Indien bovenstaande stappen niet werken:*

1. Eventueel MDO opstarten met behulp van de IB-er;
2. Eventueel leerplichtambtenaar/schoolarts/jeugdagent uitnodigen;
3. Eventueel time-out toepassen;
4. Eventueel aangifte doen bij politie na verzamelen bewijs.

6. Digitaal pesten

Digitaal pesten, online pesten of cyberpesten is een nieuwe vorm van pesten, maar de basis van de aanpak is dezelfde als bij 'klassiek' pesten. Wat je in het 'echte leven' niet mag, mag je online ook niet! Dat online communiceren anders verloopt dan offline communiceren en risico's met zich mee brengt, daarvan zijn kinderen zich, zeker op de basisschool, nog niet altijd bewust. Daarom vinden wij het belangrijk dat kinderen leren omgaan met sociale media, en dat we kinderen opvoeden tot *digitaal* burger.

We hebben duidelijke afspraken gemaakt over digitaal pesten en over online communiceren.

Vanaf het moment dat mobieltjes een rol gaan spelen in de groep gaat de groepsleerkracht met de groep in gesprek over de manier waarop ze hiermee om kunnen gaan. We zetten direct ook op dit terrein een duidelijke norm neer: 'Zo doen we dat hier op de Vlindertuin met sociale media!'

Problemen op dit gebied worden direct gebruikt als 'teachable moments', als een gelegenheid om afspraken te maken over het gebruik van sociale media, bijvoorbeeld de groepsapp.

Ook bij digitaal pesten spelen we zo vroeg mogelijk in op signalen. We stimuleren leerlingen zelf om incidenten direct te melden bij de leerkracht. Vervolgens nemen we onmiddellijk de tijd om hierover met de leerling(en) te praten.

Afhankelijk van wat de betrokken leerling hierin aangeeft en afhankelijk van onze inschatting of dit in de groep besproken kan worden, maken we dit bespreekbaar in de groep. Alleen als de betrokken leerling (eventueel in overleg met zijn of haar ouders) dit zelf wil.

In het kader van De Vreedzame school besteden we vanaf groep 5 geregeld aandacht aan online communiceren. De school kan een medewerker van de bibliotheek uitnodigen voor een lessenserie over digitaal gedrag.

7. Time-out en verwijzing

Als de veiligheid van leerlingen, leerkrachten, ander personeel of ouders in het geding is, is optreden geboden. Daarbij hoeft het niet alleen om de fysieke veiligheid te gaan; het kan ook de sociale en emotionele veiligheid betreffen. Als er een noodzaak is om stevig op te treden, dan hanteren we onderstaand protocol dat voor alle betrokkenen helder aangeeft welke stappen worden gezet als er sprake is van een extreme situatie.

Leerlingen die het gevoel van veiligheid van anderen schade toebrengen door hun houding of gedrag (te denken valt aan: vechten, slaan, bedreigen, schelden e.d.) waardoor medeleerlingen en/of leerkrachten zich onveilig voelen, kiezen ervoor zich niet aan de schoolregels te houden en op die manier hun verbinding met de groep te verbreken.

Indien de grenzen van de Vlindertuin worden overschreden handhaaft de Vlindertuin een disciplinaire maatregel, namelijk een time out:

- bij een incident belt de directie de ouders en deze hebben de verplichting om hun zoon/dochter direct op te komen halen van school (afkoelingsperiode), het werk wordt meegegeven om thuis te maken;
- op dezelfde dag vindt er na schooltijd een gesprek plaats tussen leerling, ouders, leerkracht en directie over het incident. De leerling krijgt hierbij zowel mondeling als schriftelijk een officiële waarschuwing;
- de directie informeert het bestuur over de stand van zaken en de genomen stappen;
- de leerkracht stelt een plan van aanpak op, overlegt dit met de intern begeleider en informeert de directie;
- het plan van aanpak (met daarin de kaders) wordt door de leerkracht met de ouders en leerling besproken en wordt daarna ondertekend door de leerkracht en de ouders;
- bij herhaling van grensoverschrijdend gedrag wordt de time-out procedure gestart, wat inhoudt:
 - de directie belt de ouders, de leerling moet door de ouders direct van school worden opgehaald, ongeacht of deze op hun werk zijn of niet. De leerling mag daarna 2 dagen niet op school komen;
 - de directie geeft de leerling met de ouders mee naar huis en legt de procedure uit;
 - de leerling krijgt voor 2 dagen thuiswerk mee, dit moet dagelijks ter controle worden ingeleverd bij de leerkracht;
 - de directie licht het bestuur en de leerplichtambtenaar in. De directeur licht zo nodig de onderwijsinspectie in;
 - de leerling keert na 2 dagen weer terug op school na een gesprek te hebben gehad met de leerkracht en de directie, de ouders zijn hierbij aanwezig;
 - indien het grensoverschrijdend gedrag zich nog een keer voordoet, wordt opnieuw overgegaan tot een time-out (tot maximaal 5 aaneengesloten lesdagen). Dit hangt af van de situatie.
 - bij het uitdelen van een 2e time-out gaan directie, leerkrachten, ouders en onderwijsexpert (MDO) met elkaar in overleg over de vraag of de Vlindertuin wel de beste plaats is voor deze leerling. De leerling kan hierbij aanwezig zijn. De school en de ouders gaan samen op zoek naar een passende plek voor de leerling, de onderwijsexpert kan hierbij een rol spelen;
 - indien ouders hier geen medewerking aan verlenen, wordt de situatie met Stichting Flore besproken. De stichting heeft de zorgplicht en gaat op zoek naar een andere passende school of vorm van onderwijs.

Uitgangspunt van ons team is bij verwijzing altijd dat wij samen met de ouders op zoek willen gaan naar de beste plek voor een leerling en hierbij naast elkaar blijven staan.

8. Coördinatoren sociale veiligheid

Wij hebben op school een:

- **Antipestcoördinator/ Aanspreekpunt pesten**

Van scholen wordt verwacht dat ze een teamlid (of meerdere teamleden) belasten met de taak om het beleid ten aanzien van pesten te coördineren, die tevens als aanspreekpunt in het kader van pesten fungeert.

- **Coördinator sociale veiligheid**

De coördinator houdt zich bezig met onder andere:

- Ontwikkelen, actualiseren en levend houden van beleid en aanpak m.b.t. burgerschap / De Vreedzame School binnen het curriculum en het sociaalpedagogische klimaat van de school;
- Het bijhouden van literatuur over vakdidactisch onderwijs en zich op de hoogte houden van onderzoek en ontwikkelingen;
- Op verzoek fungeren als vraagbaak en luisterend oor voor collega's, ondersteunen van beginnende collega's

op het betreffende vakgebied, bieden van klassenconsultatie en nabespreking; ○ Draagt bij aan de versterking van de inhoudelijke kennis en didactiek in het team op het vakgebied; ○ Bij directie adviseren naar aanleiding van de analyse van kengetallen (bijv. de Veiligheidsthermometer) bij het bieden van een passend onderwijsaanbod op het vakgebied; ○ Bewust bezig zijn met goed (vakdidactisch) onderwijs, experimenteren en onderzoeken. Deelnemen aan conferenties en studiedagen en informatie doorspelen; ○ Zorg dragen voor afname kwaliteitszorginstrument Vreedzaam (waaronder Vragenlijst Groepsklimaat, Veiligheidsthermometer, Borgingsinstrument). • Stuurgroep Vreedzame School ○ Adviseren bij de keuze, aanpak en invoering van nieuwe methodes en/of materialen of software op het terrein van burgerschap / De Vreedzame School; ○ Bewaken van de kwaliteit van de uitvoering van De Vreedzame School; ○ De Vreedzame School agenderen in de teamvergaderingen; ○ Organiseren ouderbijeenkomsten rondom De Vreedzame School; ○ Verzorgen van de nieuwsbrieven voor ouders over De Vreedzame School; ○ Het zorg dragen voor de zichtbaarheid van De Vreedzame School in lokalen, gangen en andere plekken in en om het gebouw; ○ Verzorgen van de jaarlijkse mediatorentraining; ○ Fungeren als contactpersoon voor de leerlingmediatoren; regelmatig evaluatie met mediators. • Aandachtsfunctionaris huiselijk geweld/kindermishandeling Verantwoordelijk voor de meldcode huiselijk geweld/kindermishandeling. • Vertrouwenspersoon ○ Luisteren naar leerlingen, ouders en teamleden die hun zorg uiten; ○ De problemen van leerlingen, ouders en teamleden helpen oplossen.
9. Ouders betrekken bij het veiligheidsbeleid
Wij willen als school graag samen met de ouders optrekken op dit terrein. In het geval van incidenten zoeken we snel contact om samen te bespreken hoe we hiermee om zullen gaan. Maar ook in meer algemene zin willen we ouders bij het veiligheidsbeleid betrekken. Dat doen we door ze te informeren over wat de school doet aan het voorkomen en aanpakken van ongewenst gedrag als pesten. En over bij wie ze terecht kunnen als er iets is. We nemen ouders heel serieus daarin. Om ervoor te zorgen dat de veiligheid in en om de school iets wordt waarvoor ouders en school zich gezamenlijk verantwoordelijk voelen, gaan we met ouders het gesprek aan. Dat doen we door het organiseren van een ouderavond waarin de dialoog over de sociale veiligheid centraal staat.
10. Prioriteiten
Onderstaande zaken willen we nog realiseren: • Opstakersbord; • De taken van de leerlingenraad zijn voor iedereen helder; • Het organiseren van een jaarlijkse ouderavond met als thema sociale veiligheid; • In de jaarplanning bespreken van de resultaten op schoolniveau meenemen.
Bijlagen
Bijlage 1: Vragen veiligheidsthermometer groep 2-4

1. Ben je weleens bang geweest in de klas?
2. Ben je deze week weleens bang geweest in de school (bijvoorbeeld in de gang en op het toilet)?
3. Ben je deze week weleens bang geweest op de speelplaats?
4. Ben je deze week weleens bang geweest toen je van huis naar school liep of fietste?
5. Ben je deze week weleens geschopt of geslagen?
6. Ben je deze week weleens uitgescholden?
7. Ben je deze week weleens uitgelachen?
8. Ben je deze week weleens gepest?

Bijlage 2: Vragen groep 5-8

Hoe veilig voelde ik me de vorige weken:

1. In de klas voelde ik me ...	veilig/beetje veilig/beetje onveilig/onveilig
2. In de school voelde ik me ...	veilig/beetje veilig/beetje onveilig/onveilig
3. Rond de school voelde ik me ...	veilig/beetje veilig/beetje onveilig/onveilig
4. Tussen school en thuis voelde ik me ...	veilig/beetje veilig/beetje onveilig/onveilig

De vorige weken ...

5. Ben ik gepest	nooit/soms/vaak/altijd
6. Ben ik uitgescholden of bedreigd	nooit/soms/vaak/altijd
7. Was ik bang voor bepaalde jongens/meisjes	nooit/soms/vaak/altijd
8. Had ik last van schoppen, slaan of andere handtastelijkheden	nooit/soms/vaak/altijd
9. Ben ik gepest op internet of door sms	nooit/soms/vaak/altijd

Bron: de map Werken aan sociale veiligheid, De Vreedzame School